

«30 війн із Заклятим сусідом»: проєкт про тисячолітню історію російсько-українського збройного протистояння

6

На початку літа 2022 року у творчому колективі Інформаційного агентства Міністерства оборони України, що працює під брендом «АрміяInfoгт», виникла ідея розповісти про історичні витoki російсько-української війни у форматі невеликих відеосюжетів, які зручно було б поширювати через месенджери та соцмережі. Військові журналісти визначили, що у фокусі проєкту має бути історія російсько-українського протистояння, що розпочалося понад 1000 років тому, в часи, коли ані українців, ані росіян ще не існувало. Проте вже відбувались збройні конфлікти між племенами, які мешкали на сході Європи.

Від першого такого конфлікту, що відбувся в 964 році, коли Великий князь Київський Святослав Хоробрий підкорив племена в'ятичів, які жили в ме-

жиріччі річок Оки та Волги, автори ідеї нарахували дотепер 30 воєн, останньою з яких є нинішня російсько-українська війна, що розпочалася в 2014 році. Так виникла назва проекту — «30 війн із Заклятим сусідом».

Власне, кількість російсько-українських збройних конфліктів і їхня сукупна тривалість досі є предметом дискусії серед науковців. Так, кандидат історичних наук Микола Посівнич свого часу нарахував 12 війн українців з росіянами за понад 1000 років (відео «Російсько-українські війни: від княжої доби до УПА», 5 вересня 2013 р.). Історик Олександр Палій вважає, що нині триває 22 російсько-українська війна від часу підкорення племені в'ятичів у 964 році (відео «Чому росія агресивна? 22 російсько-українських війни», 18 вересня 2021 р.). Брати Капранови у відео «Міфи про братні народи» (Youtube-канал «Імені Т. Г. Шевченка», 5 червня 2022 р.) перелічують 35 російсько-українських воєн, першою з яких вважають руйнування Києва князем Андрієм Боголюбським у 1169 році.

XII століття називають початком довгого переліку війн «руського міра» з українським світом історики Віктор Брехуненко, Володимир Ковальчук, Михайло Ковальчук і В'ячеслав Корнієнко в колективній монографії ««Братня» навала. Війни Росії проти України XII–XXI ст.» (К., 2016). Кількість воєн за цей

час вони також варіюють у вищеозначених межах.

Працюючи над концепцією проєкту «30 війн із Заклятим сусідом», команда АрміяInfoгт не мала на меті дискутувати з поважними науковцями. Навпаки — ми намагалися втиснути в трихвилинні відео причини та наслідки кожної конкретної війни, найвидатніші битви та звітяги полководців, мапи бойових дій, намагалися розвінчати міфи ворожої пропаганди. Хотіли чітко й лаконічно пояснити складні історичні процеси, про деякі з яких написано десятки томів спеціалізованої літератури. Хотіли донести до якнайширшого загалу, особливо до військових Збройних Сил України, що війна, яка триває зараз, аж ніяк не випадкова: ми вже тисячу років з ними воюємо. А рахунок перемог у цьому одвічному протистоянні на нашу користь! І ми неодмінно закріпимо його Великою Перемогою в нинішній війні!

Проект «30 війн із Заклятим сусідом» було реалізовано в час повномасштабного вторгнення рф в Україну. Першу серію оприлюднено на YouTube-каналі та сайті АрміяInfoгт 5 липня, останню — в День захисників і захисниць України 14 жовтня 2022 року. Окремі серії до кінця 2022 року мали понад 5000 переглядів. Наприкінці року побачили світ однойменні друковані видання українською та англійською мовами у форматі подарункових альбомів, які були безкоштовно розповсюджені Інформаційним агентством.

Євген Букет

Східні походи Святослава Хороброго, 964–966 рр.

Перша війна Київської Русі з північно-східними союзами племен мала на меті заволодіти торговими шляхами, що проходили по річках Волга і Дон. Ними володів Хозарський каганат — держава, столиця якої Ітиль була на Волзі в районі сучасного російського міста Астрахань.

У 964 році князь Святослав Ігорович із військом попрямував до річок Оки та Москви, де серед боліт жили предки сучасних росіян — племена в'ятичів, які платили данину хозарам. Святослав Хоробрий приєднав ці землі до Київської Русі, змусивши в'ятичів платити данину собі. Після цього військо Святослава рушило по Волзі, атакувало та спалило столицю Волзької Булгарії — Великий Булгар (тепер — у Татарстані). Атака була настільки відчутною, що столицю Булгарії після того довелося переносити в місто Біляр.

Наступною ціллю київського князя стали землі буртасів (тобто мордви, союзів племен фіно-угорських народів Поволжя). Знешкодивши данників

кагана — в'ятичів, болгарів і бургасів — Святослав Ігорович позбавив їх можливості взяти участь в обороні Хозарії.

У поході 965 року проти Хозарії, за підтримки найманців — огузів і печенігів, Святослав зруйнував хозарське місто Саркел на річці Дон та пограбував хозарське місто Керч у Криму — встановивши контроль над торговим шляхом по річці Дон. Згодом руси знищили хозарську столицю Ітиль, де після їхнього нападу «не залишилося ані винограду, ані родзинок, ані листочка на гілці» та Семендер (тепер — місто Махачкала в Дагестані).

10

Східні походи Святослава знищили Хозарський каганат, із залежності від якого слов'яни визволялися понад століття, та змусили багатьох предків сучасних росіян платити данину Київській Русі. Держава зі столицею в Києві запанувала на торгових шляхах з півночі на південь через степ і Чорне море. Окрім того, походи Святослава призвели до значного розселення слов'ян у межиріччі Дніпра й Дону. Згодом, у 981–986 роках, успіхи батька закріпив київський князь Володимир Святославович, наново обклавши даниною хозар, в'ятичів (предків росіян) і радимичів (предків білорусів).

Указом Президента України від 22 серпня 2018 року Третьому окремому полку спеціального призначення було присвоєно почесне найменування — імені князя Святослава Хороброго. А у січні 2019 року девізом ССО стали слова князя — «Іду на Ви!»